

SURİYE'NİN TARİHSEL VE SOSYO-POLİTİK DÖNÜŞÜMÜ: KÜLTÜREL MİRAS, MODERN KRİZLER VE GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Bekir ATACAN

Gazeteci, Yazar

bekiratacan@gmail.com

ORCID: 0009-0008-1897-6921

ÖZET

Bu makale, Suriye'nin antik çağlardan modern döneme kadar geçirdiği tarihsel, sosyal ve politik dönüşümleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Antik Mezopotamya uygarlıklarından başlayarak, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Memlükler ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde Suriye'nin stratejik konumu ve bölgedeki önemi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra Fransız manda yönetimi altında yeniden yapılanma süreçleri ele alınmış, bu dönemin Suriye'nin ulusal kimlik ve modern devlet yapısını nasıl şekillendirdiği tartışılmıştır. Bağımsızlık sonrası süreçte yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, askeri darbeler ve otoriter yönetimlerin Suriye üzerindeki etkileri tarihsel bağlamda değerlendirilmiştir. 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte ortaya çıkan halk hareketleri ve iç savaşın tetiklediği sosyal, etnik ve mezhepsel dinamikler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Savaş sürecinde uluslararası aktörlerin, özellikle Rusya, İran, Türkiye ve ABD gibi ülkelerin müdahaleleri ve bu müdahalelerin Suriye üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Makale ayrıca, 2024 yılında gerçekleşen rejim değişikliği sonrası Suriye'nin geleceğine yönelik siyasi, ekonomik ve sosyal öngörülerini tartışmaktadır. Türkiye'nin Suriye üzerindeki tarihsel ve güncel etkileri, sınır güvenliği, insani yardımlar ve bölgesel iş birliği bağlamında ele alınmış; iki ülke arasındaki ilişkilerin gelecekteki potansiyel yönelimleri değerlendirilmiştir. Bu çalışma, Suriye'nin tarihsel mirası, kültürel çeşitliliği ve bugünkü politik karmaşıklığı hakkında derinlemesine bir analiz sunmayı ve Orta Doğu'daki değişimlere ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Tarih, İç Savaş, Bölgesel Politika, Türkiye-Suriye İlişkileri

Makale Geliş Tarihi: 11 Ocak 2025

Makale Kabul Tarihi: 22 Ocak 2025

THE HISTORICAL AND SOCIO-POLITICAL TRANSFORMATION OF SYRIA: CULTURAL HERITAGE, MODERN CRISES, AND FUTURE PERSPECTIVES

ABSTRACT

This article provides a comprehensive examination of Syria's historical, social, and political transformations from ancient times to the modern era. Starting with ancient Mesopotamian civilizations, the study explores the strategic importance of Syria during the Umayyad, Abbasid, Seljuk, Mamluk, and Ottoman periods. The French Mandate era is analyzed to understand how it reshaped Syria's national identity and modern state structure. The post-independence period is examined in detail, focusing on political instability, military coups, and the impact of authoritarian regimes on the country's governance and society. The Arab Spring of 2011 and its profound effects on Syria are central to the analysis, particularly regarding the social, ethnic, and sectarian dynamics it triggered. The study delves into the Syrian Civil War and the interventions of international powers, such as Russia, Iran, Türkiye, and the United States, assessing their roles and impacts on the conflict.

Furthermore, the article discusses the political, economic, and social prospects of Syria in the wake of the regime change in 2024. Türkiye's historical and current influences on Syria are critically analyzed, emphasizing border security, humanitarian aid, and regional cooperation. Future scenarios for diplomatic relations between the two countries are also evaluated. This study aims to provide an in-depth understanding of Syria's historical legacy, cultural diversity, and contemporary political challenges, shedding light on the broader transformations within the Middle East.

Keywords: Syria, History, Civil War, Regional Politics, Türkiye-Syria Relations

GİRİŞ

Suriye, insanlık tarihinin en eski yerleşim yerlerinden biri olarak bilinir ve tarih boyunca medeniyetlerin buluşma noktası olmuştur. Mezopotamya uygarlıklarından başlayarak, Roma, Bizans, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar gibi pek çok büyük imparatorluk için bir güç merkezi olmuştur. Coğrafi konumu, Suriye'yi ticaret yollarının kesişiminde yer alan bir stratejik bölge haline getirmiştir. Doğudan gelen İpek Yolu'nun son durağı olarak Akdeniz'e açılan kapı, batıdan ise Avrupa ve Afrika'ya bağlantı sağlayan bir koridor görevi görmüştür.

Tarihi süreçte Suriye'nin stratejik önemi, yalnızca coğrafi konumuyla sınırlı kalmamıştır. Bölge, dini ve kültürel çeşitliliği ile de dikkat çekmiştir. Farklı etnik gruplar ve inanç sistemlerinin bir arada bulunduğu bu topraklar, binlerce yıl boyunca çok katmanlı bir sosyal yapıya ev sahipliği yapmıştır. Araplar, Türkmenler, Kürtler, Ermeniler gibi farklı etnik toplulukların yanı sıra, Müslümanların, Hristiyanların ve diğer inanç gruplarının bir arada yaşadığı bu mozaik, bölgeyi kültürel açıdan zenginleştirmiştir.

Modern dönemlere gelindiğinde, Suriye'nin tarihi, siyasi çalkantılar ve uluslararası güç mücadeleleriyle şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Fransız manda yönetimi altına giren Suriye, bu süreçte modern ulus-devlet yapısını oluşturmaya çalışmıştır. Ancak, bağımsızlık sonrası dönemde ülkede siyasi istikrarsızlık, askeri darbeler ve otoriter rejimler sık sık sahneye çıkmıştır. 1948 ile 1958 yılları arasında yaşanan sürekli darbeler, Mısır ile birleşme ve ardından tekrar ayrılma süreci, Suriye'nin siyasi tarihindeki en kritik dönemeçlerden biridir.

Atacan B. 2024 bir yazısında 1963'te Baas Partisi'nin iktidara gelmesiyle başlayan süreçte ise, ülkede baskıcı bir yönetim anlayışı hâkim olmuştur. Hafız Esed ve ardından Beşşar Esed rejimleri hem ülke içinde hem de uluslararası arenada tartışmalı politikalar izleyerek Suriye'yi bir istikrar kriziyle karşı karşıya bırakmıştır. Özellikle 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile patlak veren iç savaş, Suriye'yi büyük bir yıkıma sürüklemiştir (Lawson, 2015, s.25). Milyonlarca insanın hayatını etkileyen bu süreç, sadece bölgesel değil, küresel dengeleri de derinden sarsmıştır.

Suriye'nin bu çalkantılı tarihi, 8 Aralık 2024'te rejimin çökmesiyle birlikte yeni bir döneme girmiştir. Bu olay, yalnızca ülke içindeki dengeleri değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeyde de yankı uyandırmıştır. Türkiye, İran, Rusya, ABD ve Körfez ülkeleri gibi aktörlerin Suriye üzerindeki etkisi, yeni dönemin şekillenmesinde belirleyici olacaktır. Aynı zamanda Kürt meselesi, Türkmenlerin geleceği, İsrail-Suriye ilişkileri gibi hassas konular, Suriye'nin geleceğini şekillendirecek temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Bu makale, Suriye'nin tarihsel arka planını, güncel siyasi durumunu ve geleceğe yönelik öngörülerini ele almayı amaçlamaktadır. Tarihsel Arka Plan bölümünde, antik dönemlerden Osmanlı İmparatorluğu'na kadar olan süreç detaylandırılacaktır. Suriye'nin Sosyal ve Kültürel Yapısı, bölgedeki dinî ve etnik çeşitlilik ile kültürel zenginliği gözler önüne serecektir. Modern Suriye başlığında, Baas rejimi, iç savaş ve uluslararası güçlerin müdahalesi ele alınacaktır. 8 Aralık 2024 ve Sonrası başlığı ise, rejim değişikliği sonrasındaki süreç ve bölgesel dengeler üzerindeki etkileri tartışacaktır. Son olarak, Sonuç ve Öneriler bölümünde, Suriye'nin geleceği için çözüm önerileri ve Türkiye-Suriye ilişkilerinin gelecekteki rotası değerlendirilecektir.

Suriye'nin tarihsel derinliği ve bölgesel önemi, bu makalenin kapsamını genişletirken, aynı zamanda Türkiye'nin stratejik çıkarlarına da ışık tutacaktır. Bu çalışmada, Suriye'nin geçmişinden ders alarak, geleceğe yönelik umut verici senaryolar üretmek amaçlanmaktadır.

1. Tarihsel Arka Planı

1.1. Antik Suriye ve Mezopotamya

Suriye'nin tarihi, insanlık tarihinin en eski uygarlıklarıyla iç içedir. Mezopotamya'nın bereketli topraklarına komşu olan bu bölge, sadece tarım ve ticaret açısından değil, kültürel bir merkez olarak da önemini korumuştur. Tarih boyunca Sümerler, Akadlar ve Babilliler gibi büyük uygarlıklar, bu toprakların kontrolü için mücadele etmişlerdir. Ebla ve Mari gibi şehir devletleri, MÖ üçüncü binyılda, dönemin en gelişmiş ekonomik ve kültürel merkezlerinden biri olarak ön plana çıkmıştır. Ebla'da keşfedilen yüzlerce kil tablet, dönemin gelişmiş ticaret sistemini ve diplomatik ilişkilerini gözler önüne sermektedir.

Bununla birlikte, Ugarit kenti, alfabenin ilk formlarını geliştiren bir kültür merkezi olarak kabul edilir. Ugarit'te bulunan çivi yazılı tabletler hem ticaretin hem de kültürel etkileşimin ne denli gelişmiş olduğunu göstermektedir. Bu alfabeden, daha sonra Fenike alfabesi türemiştir ve bu alfabe Batı dillerinin temelini oluşturmuştur.

Fenikeliler, Doğu Akdeniz boyunca geniş bir ticaret ağı kurarak, Suriye'nin ekonomik ve kültürel etkisini Akdeniz'in ötesine taşımıştır. Ticari koloniler, İspanya'dan Kuzey Afrika'ya kadar uzanmış ve Suriye'nin denizcilik geleneği bölgeye damgasını vurmuştur. Aynı zamanda, Suriye'nin dini yapıları da Mezopotamya tanrılarına ev sahipliği yapmış; Baal, Aşera ve diğer tanrılar, bu topraklarda önemli bir rol oynamıştır.

1.2. Emevilerden Günümüze İslamî ve Türk Hâkimiyeti

Suriye'nin İslam dünyası için önemi, Emeviler döneminde zirveye ulaşmıştır. Emevi Halifesi Muaviye'nin Şam'ı başkent yapmasıyla birlikte, Suriye sadece siyasi bir merkez değil, aynı zamanda İslam medeniyetinin kültürel ve dini merkezi haline gelmiştir. Şam'daki Emeviye Camii, bu dönemin ihtişamını yansıtan bir mimari şaheserdir ve bugün hala İslam dünyasının en önemli yapılarından biri olarak görülmektedir. Ayrıca, Emeviler döneminde Suriye, İslam ordularının Bizans'a karşı düzenlediği seferlerin üssü haline gelmiştir. Bu süreç, Suriye'nin askeri ve idari yapısının giderek daha stratejik bir öneme kavuşmasına neden olmuştur.

Emeviler döneminden sonra, Abbasi Halifeliği'nin güç kazanmasıyla birlikte başkent Bağdat'a taşınmış; ancak Suriye, bölgenin stratejik kontrolünü elinde tutmaya devam etmiştir. Abbasiler döneminde Şam ve Halep gibi şehirler, yalnızca ticaret yollarının kesişim noktası değil, aynı zamanda kültürel birer merkez olarak gelişimlerini sürdürmüştür. Ancak bu dönemde bölgenin güvenliği zayıflamış ve Haçlı Seferleri'nin başlamasıyla birlikte Suriye, yoğun bir savaş alanına dönüşmüştür. Selçuklu Devleti'nin yükselişiyle birlikte, Suriye, Haçlılar ile Müslümanlar arasında devam eden çatışmaların merkezi haline gelmiştir. Sultan Melikşah'ın liderliğindeki Selçuklu orduları, Antakya ve Halep gibi şehirlerde Haçlılar karşısında önemli zaferler kazanmıştır.

Bu dönemde Nureddin Zengi ve ardından Selahaddin Eyyubi, Haçlılar ile yapılan mücadelelerde bölgenin kontrolünü sağlamış ve İslam dünyasında birliği yeniden tesis etmiştir. Nureddin Zengi'nin

Halep'teki yönetimi, Suriye'nin askeri ve idari yapısını yeniden güçlendirmiştir. Selahaddin Eyyubi'nin 1187 yılında Kudüs'ü fethi, sadece Suriye'nin değil, tüm İslam dünyasının kaderini değiştiren bir dönüm noktası olmuştur. Selahaddin'in liderliği, Haçlı Seferleri'ne karşı direnişin sembolü haline gelmiş ve Eyyubi Hanedanı'nın Suriye üzerindeki hâkimiyetini pekiştirmiştir.

Emeviler ve Abbasiler sonrası dönemde, Memlûkler (1250-1517) Suriye'nin tarihindeki bir diğer önemli yönetimdir. Memlûkler, Mısır'da köle askerlerin oluşturduğu bir yönetim olarak kurulmuş ve kısa sürede güçlenerek Suriye'yi de kontrolleri altına almışlardır. Bu dönemde, Memlûkler hem Haçlılara hem de Moğollara karşı elde ettikleri zaferlerle İslam dünyasında istikrarı sağlamış, Suriye'nin ekonomik ve askeri yapısını güçlendirmiştir. 1260 yılında Ayn Calut Muharebesi'nde Moğol istilasına karşı kazanılan zafer, Memlûklerin İslam dünyasındaki liderliklerini pekiştirmiştir. Özellikle Sultan Baybars, Suriye'de Haçlılara karşı mücadelede liderlik etmiş, Akka gibi önemli kalelerin geri alınmasını sağlamıştır. Onun döneminde Şam, kültürel ve ticari bir merkez olarak tekrar canlanmış; şehirde medreseler, hanlar ve hamamlar gibi yapılar inşa edilerek İslam dünyasının önemli kentlerinden biri haline gelmiştir.

Memlûkler döneminde, Suriye'nin İpek Yolu üzerindeki konumu yeniden önem kazanmıştır. Doğu ile Batı arasında ticaretin kontrolü, Memlûklerin bölgedeki ekonomik gücünü artırmıştır. Ayrıca, Memlûk yönetimi, yerel halkın güvenliğini sağlamak ve Haçlı tehdidini ortadan kaldırmak için güçlü bir askeri sistem oluşturmuştur. Bu dönemde Suriye, sadece bir ticaret merkezi değil, aynı zamanda bir bilim ve kültür merkezi olarak da dikkat çekmiştir. Şam ve Halep'te kurulan medreseler, bilim adamları ve sanatçılar için önemli birer cazibe merkezi olmuştur.

Memlûklerin Suriye üzerindeki hâkimiyeti, 1517 yılında Osmanlıların Yavuz Sultan Selim liderliğinde bölgeyi fethetmesiyle sona ermiştir. Ancak bu dönem, Suriye'nin tarihine derin izler bırakmıştır. Memlûklerin inşa ettikleri altyapı, bölgedeki sosyal ve ekonomik yapının şekillenmesinde kalıcı etkiler yaratmıştır. Bugün bile Suriye'nin kültürel mirasında Memlûklerin izlerini görmek mümkündür (Ayaz, 2015).

Harita 1: Memlükler Dönemi Suriye'nin İdari Sınırları (Kaynak: Memlükler (1250-1517), Fatih Y. Ayaz, Sayfa 216). Bu harita, Memlük Sultanlığı'nın Suriye üzerindeki idari kontrolünü ve bölgedeki stratejik hâkimiyetini yansıtmaktadır.

1.3 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Suriye'nin Osmanlı Yönetimindeki İdari ve Ticari Önemi:

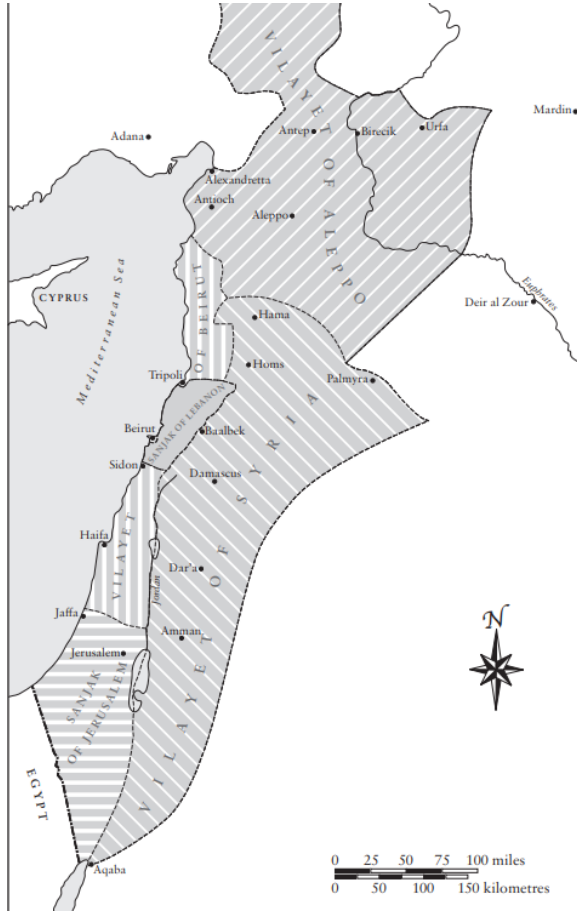
Osmanlı İmparatorluğu, 1516 yılında Mercidabık Savaşı ile Suriye'yi fethettiğinde, bölge hızla Osmanlı idaresine bütünleştirilmişti. Suriye, bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir vilayeti haline geldi. Osmanlı yönetimi, Suriye'nin idari yapısını düzenleyerek merkezi otoritenin güçlenmesini sağladı. Bölgede ticaretin geliştirilmesi için önemli adımlar atıldı ve Suriye, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik sisteminde önemli bir rol oynamaya başladı (Ayaz, 2015 s.65).

Osmanlı İmparatorluğu'nun Suriye'deki idari yapısı, vilayet sistemi üzerine kuruluydu. Şam, Halep, Trablusşam ve Sayda gibi büyük vilayetler, Osmanlı yönetiminin merkezi idaresi altında birleşti. Bu vilayetler, yerel beyler ve kadılar tarafından yönetiliyordu. Merkezi idare, yerel yönetimler üzerinde denetim sağlarken, halkın ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sunuluyordu. Osmanlı idari sistemi, Suriye'de adaletin sağlanması, güvenliğin korunması ve vergilerin toplanması gibi temel işlevleri yerine getiriyordu.

Ticaret açısından, Suriye Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Akdeniz'deki en önemli ticaret merkezlerinden biri haline geldi. İpek Yolu'nun Akdeniz'e açılan kapısı olarak Suriye, Asya ve Avrupa arasındaki ticaretin ana geçiş noktasıydı. Suriye limanları, özellikle Halep ve Trablusşam limanları, ticaretin canlı olduğu merkezlerdi. Bu limanlar, baharat, ipek, tütün, pamuk ve diğer ticari malların Avrupa'ya ve diğer bölgelere taşınmasında önemli rol oynuyordu. Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nun iç ticaret yolları da Suriye üzerinden geçiyordu, bu da bölgenin ekonomik açıdan kalkınmasını sağlıyordu.

Suriye'de ticaretin gelişmesi, bölgedeki şehirlerin de büyümesine ve refah seviyesinin artmasına neden oldu. Şam, Osmanlı döneminde büyük bir ticaret ve kültür merkezi haline geldi. Şam'da bulunan büyük pazarlar, hanlar ve kervansaraylar, ticaretin yoğun olduğu yerlerdi. Aynı zamanda Şam, Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir eğitim ve kültür merkeziydi. Bölgede birçok medrese, cami ve külliye inşa edildi. Emevi Camii, Osmanlı döneminde restore edilerek dini ve kültürel bir merkez haline geldi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Suriye'deki etkisi, yalnızca ticaret ve idari yapıyla sınırlı kalmadı. Osmanlı kültürü, mimarisi ve sanatı, Suriye'nin şehirlerinde kendini gösterdi. Osmanlı dönemi boyunca, Suriye'de birçok tarihi eser ve yapı inşa edildi. Bu eserler, bugün hâlâ Suriye'nin kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Aşağıdaki harita, Osmanlı Devleti'nin Suriye üzerindeki idari sınırlarını göstermektedir. Bu sınırlar, modern Suriye'nin şekillenmesinde önemli bir tarihsel arka plan sunmaktadır.

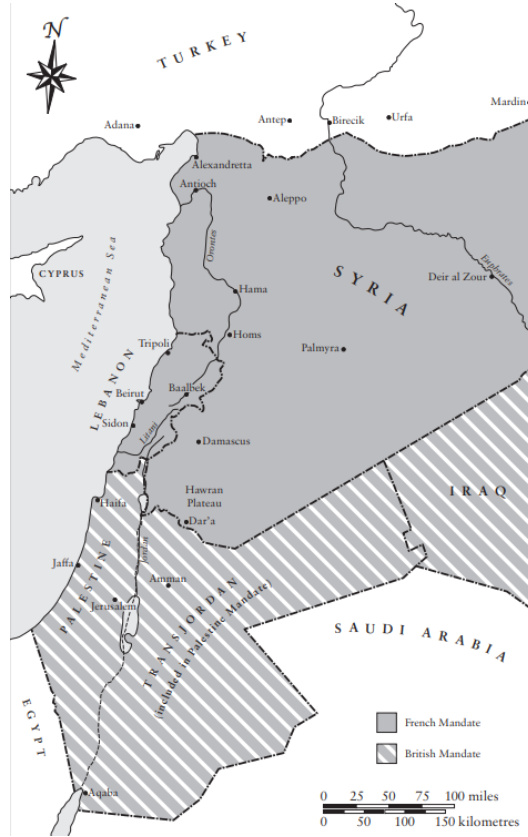

Harita 2: Osmanlı İdari Sınırları (Kaynak: Syria: A History of the Last Hundred Years, John McHugo, Sayfa 68). Bu harita, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Suriye'nin idari yapısını ve sınırlarını göstermektedir.

1.4. 20. Yüzyılın Başları

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgisi, Suriye'nin tarihindeki kritik bir dönüm noktası olmuştur. 1916 Sykes-Picot Antlaşması ile Fransa ve İngiltere, Osmanlı'nın Orta Doğu topraklarını kendi nüfuz alanlarına ayırmıştır. Sykes-Picot Antlaşması, Ortadoğu'nun modern sınırlarını belirleyen en önemli dönüm noktalarından biridir. Aşağıdaki harita, bu anlaşmayla çizilen

sınırları göstermekte ve bölgedeki siyasi denklemleri anlamak için değerli bir kaynak sunmaktadır.

Harita 3: Sykes-Picot Anlaşmasıyla Belirlenen Sınırlar (Kaynak: Syria: A History of the Last Hundred Years, John McHugo, Sayfa 73). Harita, anlaşma sonrası Fransa ve İngiltere'nin kontrol ettiği bölgeleri ve nüfuz alanlarını detaylandırmaktadır.

Fransız manda yönetimi sırasında Suriye, bağımsızlık mücadelesi vermiş; ancak bu süreç sancılı olmuştur. Fransız yönetimi, yerel halkın taleplerini bastırmak için sık sık askeri güç kullanmış, özellikle 1925-1927 yılları arasında gerçekleşen Büyük Suriye İsyanı, bu gerilimi doruğa çıkarmıştır.

İsyan, yerel halkın bağımsızlık arzusunu göstermiş; ancak Fransız yönetiminin sert müdahaleleri ile bastırılmıştır.

Bağımsızlık sonrası dönemde, Suriye sık sık askeri darbelerle çalkalanmıştır. 1948 Arap-İsraail Savaşı, Suriye'nin iç ve dış

politikasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu süreçte Suriye, Arap ulusalcılığı ile sosyalizmi birleştiren Baas Partisi'nin iktidara gelmesiyle yeni bir döneme girmiştir.

1963 yılında Baas Partisi'nin yönetimi ele geçirmesiyle başlayan süreçte, Hafız Esed ve ardından Beşşar Esed yönetimleri, otoriter bir rejimi yerleştirmiştir.

Bu dönemde Suriye, Soğuk Savaş'ın etkileriyle şekillenen bir dış politika izleyerek Sovyetler Birliği'ne yakınlaşmış; aynı zamanda İsrail ile yaşanan Golan Tepeleri sorunu nedeniyle Arap-İsrail çatışmasının merkezinde yer almıştır.

2. Suriye'nin Sosyal ve Kültürel Yapısı

2.1. Dinî ve Etnik Çeşitlilik

Suriye, tarih boyunca çok farklı din ve etnik grupların bir arada yaşadığı bir coğrafya olmuştur. Bu çeşitlilik, ülkenin zengin kültürel dokusunu oluştururken, aynı zamanda siyasal ve toplumsal istikrarsızlıkların temel nedenlerinden biri olmuştur. Suriye toplumu, Araplar ile birlikte, Türkmenler, Kürtler, Ermeniler, Çerkezler ve Dürziler gibi etnik gruplardan oluşmaktadır.

Dini çeşitlilik açısından ise Suriye, Sünni Müslüman çoğunluğun yanı sıra Aleviler, Şiiiler, Hristiyanlar, Dürziler ve İsmâîlîler gibi farklı dini topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. Aleviler, özellikle Baas Partisi'nin iktidarıyla birlikte devlet yönetiminde önemli bir yer kazanmıştır. Şam, Halep ve Lazkiye gibi büyük şehirler, bu dini ve etnik çeşitliliğin bir arada yaşandığı yerler olarak dikkat çekerken, kırsal bölgelerde mezhepsel ve etnik ayrımlar daha belirgin olmuştur.

2.1.1. Türkmenlerin Tarihsel ve Toplumsal Rolü

Suriye'de ilk Türkmen yerleşmesinin daha çok Halep ve Lazkiye şehirleri ile bunların kuzeyindeki bölgede oldu. Ayrıca Şam, Humus, Tartus, Rakka'da; güney Suriye'de Suveyda, Kuneytra'da Daraa ve Nava bölgesi de dâhil olmak üzere diğer bölgelerde de çok sayıda bir Türk nüfusu vardır. Kuneytra'da 11 yüzyılda Atsız zamanında gelip yerleştirilen ve bugün Kuneytra Safad ve Taberiye Gölü arasındaki bölgede yerleşik olan 40.000 civarında Colan (Golan) Türkmenleri de bulunmaktadır. Ayrıca, 93 Harbi (1877-1878) esnasında

Kafkasya'nın Dağıstan ve Karaçay bölgelerinden getirilen Türkler de bu bölgeye yerleştirilmişlerdir. 1063 yılında Türkmenlerin Suriye'yi fethinden itibaren, 1918 yılında Osmanlı-Türk kuvvetlerinin Halep'in kuzeyine çekilişlerine kadar, 900 yıla yakın bir müddet Suriye, Türk hâkimiyetinde kalmıştır (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2011).

Suriye Türkmenleri, bölgenin tarihsel dokusunda ve siyasi yapısında önemli bir yere sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'dan getirilen Türkmen toplulukları, sınır bölgelerinin güvenliğini sağlamak ve yerel halkla Osmanlı otoritesi arasında bir köprü oluşturmak için yerleştirilmiştir. Türkmenler, özellikle Halep, Lazkiye ve Hama gibi bölgelerde yoğun bir nüfusa sahip olmuşlardır.

Türkmenler, tarih boyunca ekonomik faaliyetlerde, özellikle tarım ve hayvancılık alanlarında etkin olmuştur. Aynı zamanda, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından da Türkiye ile tarihsel ve kültürel bağlarını sürdürmeye devam etmişlerdir.

2.2. Bayır-Bucak Türkmenleri ve Çobanbeyli Bölgesi

En eski ve devamlı topluluklardan biri olan Türkler aşağı yukarı dört bin yıllık mazileri boyunca Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına yayılmış büyük bir millettir. Orta Asya'daki anayurttan etrafa yaptıkları sürekli göç hareketleri Türklerin dünyanın birçok yerinde bulunmalarının, hâkim millet olmalarının, söz sahibi olmalarının ve Türk kültürünü o bölgelere taşımalarının önünü açmıştır.

Tarih içerisinde Suriye'ye gerçekleşen Türk göçlerini incelediğimiz zaman göçlerin çok çeşitli zamanlarda birbirinden farklı sebeplerle gerçekleşmiş olduğunu görmekteyiz. Suriye Türklerinin bugünkü durumlarına bakıldığı zaman Suriye Türkleri dillerini ve benliklerini koruma ve farkındalık yönünden çeşitlilik arz etmektedir. Suriye'ye yerleşmiş olan Türkler bölgeye farklı zaman ve nedenlerle yerleşmiş olan Kıpçak Türkleri ve Oğuz Türkleridir (DAG, 2010).

"Bayır-Bucak Türkmenleri" ifadesiyle dünya ve Türkiye gündeminde sıkça yer alan mücadeleyi yürüten teşkilatlı birliklerin adları veya sayıları daha önce değinilmemiş bir konudur.

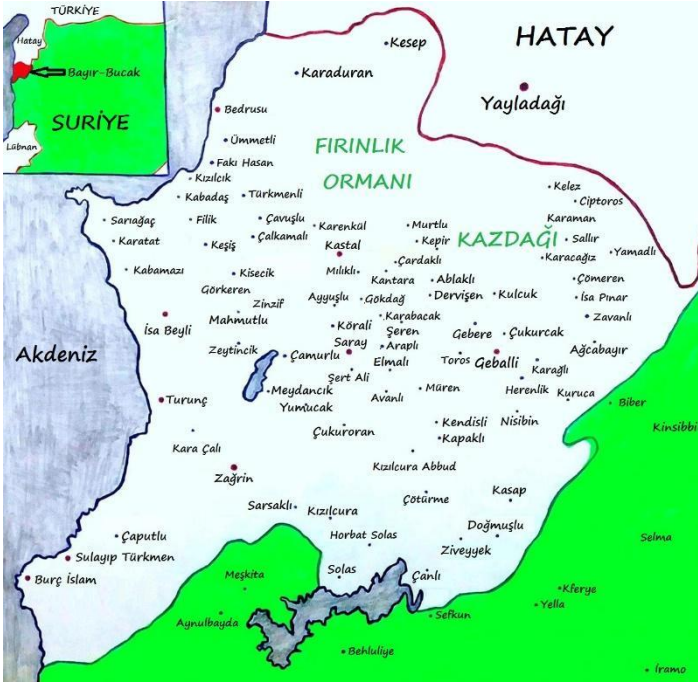
9. 10. Yüzyıllarda Türklerin Orta Asya'dan Avrupa'ya ve Orta Doğu'ya doğru göç ettiklerini görmekteyiz.

Abbasi Halifeliğinin kuruluşundan itibaren özellikle orduda kullanılmak üzere Kıpçak Türkleri satın alınmış ve bir eğitim verilerek Abbasi Devleti'ne hizmet etmeleri sağlanmıştır. Abbasi Devleti'nde önemli bir yeri olan ve etkileri kuvvetlenen Türk birlikleri, önceleri İranlı unsurları dengelemek için getirilmeye başlanmıştır (DAG, 2010).

960 yılında Oğuzlardan Selçuk Bey ve maiyetinin İslam'a girişı tamamlanmış ve tedrici olarak yaklaşık 200 bin kişı Müslüman olmuştur. Mâverâünnehir bölgesindeki Müslümanlarca, Oğuz kavimlerinden İslam'ı kabul etmiş olan bu kesimlere onları eski dinlerinde devam eden etnik kardeşlerinden ayırmak için "Türkmen" adı verildi (SEVİM, 1989).

Özellikle Türkiye'nin hemen sınır bölgesinde yer alan ve bölgedeki nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Bayır-Bucak Türkmenleri, Türkiye'nin sınır güvenliği açısından ve bölgede yer alan Türkmenleri çıkartılarak yerlerine yerleştirmek istenilen grupların gerek etnik gerek siyasi gerekse destek aldıkları diğer devletlerin bölge üzerindeki yüzyıllara dayanan emelleri açısından düşünöldüğünde Türkiye'nin en uzun kara sınırı olması açısından ciddi bir sorun olarak tespit edilmektedir (SEVİM, 1989).

Bayır-Bucak Türkmenleri, Suriye'nin kuzeybatısında, özellikle Türkiye sınırına yakın bölgelerde yaşamaktadır. Bu bölge, Türkmenlerin hem demografik hem de stratejik açıdan kritik bir rol oynadığı bir yerleşim alanıdır. Bayır-Bucak, iç savaş sürecinde de gündeme gelmiş ve bölgedeki Türkmenler, Suriye rejimine karşı muhalefetin önemli bir parçası olmuştur. Türkiye, bu süreçte Bayır-Bucak Türkmenlerini desteklemiş ve bölge halkına insani yardım sağlamıştır. Aşağıdaki harita, Bayır-Bucak Türkmenlerinin yaşadığı coğrafyayı detaylı bir şekilde göstermektedir.

Harita 4: Bayır-Bucak Türkmenlerinin Yaşadığı Bölge (Kaynak: Bekir Atacan Özel Arşivi). Bayır-Bucak Türkmenlerinin yaşadığı bölgeyi ve çevresindeki önemli yerleşim yerlerini gösteren bir harita. Türkmen köyleri, Kaz Dağı ve Fırınlık Ormanı gibi coğrafi alanlarla birlikte işaretlenmiştir.

Ankara Antlaşması (1921), Bayır-Bucak Türkmenlerinin kaderini belirleyen önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu antlaşma ile Türkiye ve Fransa arasında, Türkiye'nin güney sınırları belirlenmiş ve Bayır-Bucak bölgesinin büyük bir kısmı Suriye'ye bırakılmıştır. Ancak, Türkmenler tarihsel olarak Türkiye ile güçlü bağlar kurmaya devam etmişlerdir.

Ayrıca 20 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile yapılan Ankara Antlaşması uyarınca Hatay hariç Türkiye'nin güney sınırları tespit edilirken Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı Halep ve çevresi ise Fransa işgali altındaki Suriye'ye bırakıldı. 20 Kasım 1922'de başlayan Lozan Konferansı'nda da Halep kenti ile Türkmenleri, geri dönülemeyecek biçimde sınırın öbür yanında kalmış oldu (DAG, (2010).

Çobanbeyli, Halep'e bağlı stratejik bir Türkmen bölgesidir ve Suriye'nin kuzeyindeki Türkmen varlığını koruyan önemli yerleşim alanıdır. Çobanbeyli, Osmanlı döneminden beri Türkmen topluluklarının yoğun olduğu bir bölge olmuş ve Türk kültürünün etkilerinin sürdüğü bir alan olarak dikkat çekmiştir. İç savaş sırasında, Çobanbeyli bölgesi, Türkiye'nin destek verdiği grupların kontrol ettiği stratejik bir hat olarak öne çıkmıştır. Bu bölge hem tarihi hem de siyasi önemi nedeniyle Türkmenlerin sembolik ve fiili varlığını güçlendiren unsurlar arasında yer almıştır.

2.3. Kürt Nüfusu ve PYD/PKK Yapılanmaları

Suriye'nin kuzeydoğusunda yoğunlaşan Kürt nüfusu, uzun yıllar boyunca merkezi yönetim tarafından baskı altında tutulmuştur. Özellikle Hafız Esed ve Beşşar Esed dönemlerinde, Kürtlere karşı sistematik bir asimilasyon politikası uygulanmıştır. Bu politikalar kapsamında Kürtlere vatandaşlık hakları verilmemiş ve Kürt kimliği baskılanmıştır. Ancak, 2011 yılında başlayan iç savaş, Kürtlerin politik güçlerini artırdığı bir dönüm noktası olmuştur.

Suriye'nin kuzeyinde son yıllarda Demokratik Suriye Güçleri (DSG) sürekli olarak kendi modelini çevresindeki diğer modellerle karşılaştırarak bir üstünlük hissi içinde yaşadığı. Ancak bu karşılaştırmalar, genellikle DSG'nin, Suriye'deki Baas rejimi gibi baskıcı otoriteler veya DAESH gibi aşırı radikal dini gruplarla kıyaslanmasından kaynaklanıyordu. Bu nedenle DSG, uzun süre kazandığı zaferlerin rehabetiyle hiçbir eleştiriye kulak vermeyen, nasihatlere kapalı bir yapıya dönüştü.

Kürtlerin içinde birçok âkil insan ve dürüst mücadeleci, DSG'nin lider kadrosuna ve özellikle PKK bağlantılarına eleştiriler yöneltti. Onlardan, PKK ile olan bağlarını açıkça koparmalarını, böylece gerçekten ulusal bir çizgide olduklarını kanıtlamalarını talep etti. Ancak bu çağrılara yanıt verilmedi.

DSG'nin başarısı sadece kötü alternatiflerle yapılan karşılaştırmalarla değerlendirilemez; kendi performansı da bir ölçüttür. DSG'nin sunduğu model, eğitim politikaları ve ideolojik yaklaşımları açısından birçok kesim tarafından eleştiriliyor. Özellikle Teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın idealize edilerek bir lider kültü oluşturulması ve "demokratik konfederalizm" adı altında farklı etnik grupların temsiliyetinin yalnızca göstermelik olduğu

yönündeki eleştiriler dikkat çekiyor. Gerçekte, her temsilcinin arkasında, DSG ya da PKK'nın bir görevlisi olarak görülen görünmez bir otorite bulunuyor.

DAEŞ tehdidiyle mücadele bahanesiyle DSG, doğal sınırlarının ötesinde büyük bir genişleme yaşadı. Bu genişleme, birçoklarının gözünde şişkin ve kırılğan bir yapıya dönüştü; ilk darbeye çatlayabilecek bir balona benzetildi. Bazı görüşlere göre, bu durum Batı ülkelerinin ve ABD'nin desteği sayesinde gerçekleşti.

2.4. Suriye'de Ermeni ve Dürzi Toplulukları

Ermeniler, Suriye'nin sosyal yapısında önemli bir azınlık grubu olarak yer alır. Osmanlı döneminde Anadolu'dan gelen Ermeniler, özellikle Halep ve Şam bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Ermeni toplumu, Suriye'nin ticaret hayatında aktif bir rol üstlenmiş ve ülkenin kültürel zenginliğine önemli katkılarda bulunmuştur.

Dürziler ise, Suriye'nin güneyinde, Suveyda ve çevresinde yoğunlaşan bir topluluktur. Dürziler, tarih boyunca farklı dini ve siyasi güçlerin etkisi altında kalmış, ancak kendi kimliklerini korumayı başarmışlardır. Özellikle Fransız manda yönetimi döneminde, Dürziler, Fransızlarla iş birliği yaparak kendi özerkliklerini koruma çabası göstermiştir.

2.5. Kültürel Zenginlik: Mimari, Sanat ve Edebiyat

Suriye'nin kültürel mirası, tarih boyunca birikmiş zenginlikleri barındırır. Antik Palmira harabelerinden Emevi Camii'ne kadar uzanan bu miras hem İslam hem de öncesi medeniyetlerin izlerini taşır. Şam ve Halep gibi şehirler, zengin mimari eserleri, el sanatları ve edebiyatı ile tanınır. Şam'ın ünlü ipekleri ve Halep'in sabunları, Suriye'nin ticari ve kültürel kimliğinin önemli bir parçasıdır.

3. Modern Suriye: Baas Rejimi ve İç Savaş

3.1. 1960'lardan Günümüze

Hafız Esed'den Beşşar Esed'e Geçiş ve Baas Rejiminin İktidarı Merkezileştirmesi

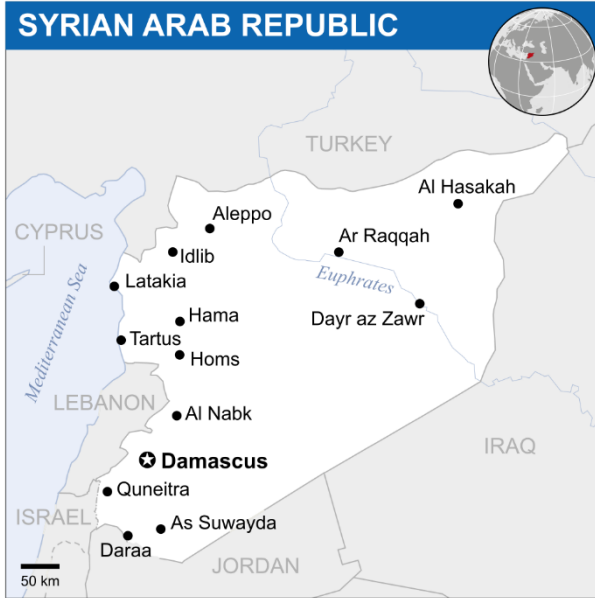
Baas Partisi, 1963 yılında Suriye'de iktidara geldiğinde, Arap sosyalizmi ve milliyetçiliği üzerine kurulu ideolojisi ile ülkenin sosyal ve ekonomik yapısını kökten değiştirmeyi hedefledi. 1970

yılında Hafız Esed'in iktidara gelmesiyle birlikte, Suriye'de otoriter bir yönetim anlayışı benimsendi. Esed rejimi, ülke içinde muhalefeti bastırmak için güvenlik güçlerini ve istihbarat teşkilatını güçlendirdi (Van Dam, 1996).

Hafız Esed'in yönetimi boyunca Suriye, Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler kurdu ve Soğuk Savaş döneminde Doğu Bloku'nun bir parçası haline geldi. Esed rejimi, ülkede istikrarı sağlamaya yönelik bazı başarılar elde etti. Ekonomik kalkınma projeleri ve altyapı yatırımları, ülkenin kalkınmasına katkıda bulundu. Ancak, Esed rejiminin otoriter politikaları ve insan hakları ihlalleri, uluslararası toplum tarafından eleştirildi.

2000 yılında Hafız Esed'in ölümünden sonra, oğlu Beşşar Esed iktidara geldi ve babasının politikalarını büyük ölçüde devam ettirdi. Beşşar Esed, eğitimini İngiltere'de tamamlamış(!) bir doktor olarak iktidara geldiğinde, reform vaadinde bulundu. Ancak, bu reformlar büyük ölçüde hayata geçirilemedi ve Beşşar Esed'in yönetimi de otoriter bir yapıya büründü.

Aşağıdaki harita, Suriye'nin modern sınırlarını ve önemli şehirlerini göstermektedir. Bu harita, ülkenin coğrafi yapısını ve uluslararası ilişkilerdeki stratejik önemini anlamak açısından bir çerçeve sunmaktadır.

Harita 5: Modern Suriye Haritası, (Kaynak: UNOCHA). Suriye Arap Cumhuriyeti'nin önemli şehirlerini ve komşu ülkelerle olan sınırlarını gösteren harita.

Modern Suriye, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, stratejik konumu nedeniyle önemli bir coğrafya olmuştur.

Suriye'nin şehirleri hem tarihsel hem de siyasi anlamda büyük öneme sahiptir. Özellikle Şam, Halep ve Lazkiye gibi şehirler, ülkenin kültürel ve ekonomik merkezi olmasının yanı sıra, iç savaş sürecinde önemli çatışma bölgeleri haline gelmiştir.

3.2 2011 Arap Baharı ve İç Savaş

2011 yılında Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da başlayan Arap Baharı, Suriye'yi de derinden etkiledi. Tunus ve Mısır'daki halk ayaklanmalarının ardından, Suriye'de de Esed rejimine karşı protestolar başladı. İlk başta barışçıl olan bu protestolar, rejimin sert müdahalesi sonucu kısa sürede silahlı çatışmalara dönüştü.

Suriye İç Savaşı, hızla ülke geneline yayıldı ve çeşitli grupların katılımıyla karmaşık bir çatışma haline geldi. Muhalif gruplar, rejim karşıtı isyancılar, radikal İslamcı gruplar ve Kürt güçleri, savaşa katılan başlıca aktörler arasında yer aldı. Bu gruplar arasındaki çatışmalar, Suriye'nin sosyal yapısının bozulmasına, ekonomik yıkıma ve büyük bir insani krize neden oldu.

3.3 Uluslararası Güçlerin Rolü

Suriye İç Savaşı, uluslararası güçlerin de müdahil olduğu bir savaş haline geldi. ABD, Rusya, İran, Türkiye ve Körfez ülkeleri gibi aktörler, Suriye'deki çıkarlarını korumak ve güç kazanmak amacıyla savaşa müdahil oldular.

Rusya, Esed rejimine verdiği askeri destek ile rejimin ayakta kalmasında önemli bir rol oynadı (Van Dam, 1996). Rus hava saldırıları ve askeri danışmanlar, rejimin muhalif gruplara karşı üstünlük sağlamasını sağladı. İran, Hizbullah ve diğer Şii milis grupları aracılığıyla Esed rejimine destek verdi. İran'ın bu desteği, bölgedeki Şii-Sünni çatışmalarını da derinleştirdi.

Türkiye, Suriye sınırındaki güvenlik tehditlerine karşı askeri operasyonlar düzenledi ve Suriye'nin kuzeyinde bir güvenli bölge oluşturmaya çalıştı. Türkiye, aynı zamanda Türkmenler ve Suriyeli

muhafif gruplara destek verdi. Körfez  lkeleri ise, finansal ve lojistik destek sağlayarak muhafif grupların yanında yer aldı.

3.4 Fırat'ın Doğusu: PYD/PKK ve Uluslararası Destek

Suriye'nin kuzeyinde ve doğusunda, PYD/YPG güçleri, iç savaş sürecinde özerklik ilan ederek kontrol ettikleri bölgelerde yönetimi ele geçirdiler. PYD/YPG yapılanması, ABD'nin DAEş ile mücadele kapsamında verdiği destek ile güçlendi ve genişleme sağladı.

Ancak, PYD/YPG yapılanmasının PKK ile olan bağları, Türkiye ile ilişkilerde ciddi gerilimlere neden oldu. Türkiye, PYD/YPG'yi PKK'nın bir uzantısı olarak değerlendirerek, bu g çlerin Türkiye sınırında bir tehdit oluşturduğunu savundu. Bu durum, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine yönelik askeri operasyonlar düzenlemesine yol açtı.

ABD ve diğer Batılı  lkeler, PYD/YPG'ye verdikleri destekle, bölgedeki sözde DAEş tehdidini bertaraf etmeyi ve Suriye'nin kuzeyinde istikrar sağlamayı hedeflediler. Ancak, bu destek, bölgedeki Kürt nüfusun kendi özerklik taleplerini güçlendirmesine yol açtığı gibi PKK/PYD terör örgütünün meşrulaşması yönündeki gayretlere de hizmet etti.

4. Sekiz Aralık 2024 ve Sonrası: Yeni Bir Dönem

4.1 Rejimin  k ş  ve Yeni Yönetim Arayışları

Sekiz Aralık 2024'te Suriye'de yaşanan rejim değişikliği, ülke tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu olay, sadece ülke içindeki dengeleri değiştirmekle kalmadı, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeyde de önemli yankılar uyandırdı. Rejimin  k ş , Suriye'deki mevcut siyasi yapının tamamen yeniden şekillenmesine yol açtı ve yeni yönetim arayışları başladı. Bu süreçte, çeşitli siyasi ve toplumsal gruplar arasında g  mücadeleleri yaşandı ve bazı ittifaklar kuruldu.

Yeni yönetim arayışları, Suriye'deki farklı etnik ve dini gruplar arasında denge sağlanması gerekliliğini doğurdu. Araplar, Türkmenler, Kürtler, Ermeniler ve diğer azınlık grupları, yeni yönetim yapısında temsil edilmek ve haklarının korunmasını talep

etti. Bu süreçte, uluslararası toplumun da Suriye'deki geçiş sürecine destek vermesi önemli bir rol oynadı.

4.2 Orta Doğu'daki Dengelerin Değişimi ve İsrail-Suriye İlişkileri

Suriye'deki rejim değişikliği, Orta Doğu'daki güç dengelerini de etkiledi. Suriye'nin yeni yönetimi, bölgedeki diğer ülkelerle ilişkilerini yeniden tanımlamak zorunda kaldı. Özellikle İsrail ile olan ilişkiler, Suriye'nin dış politikasında önemli bir mesele olarak gündeme geldi. Geçmişteki çatışmalar ve düşmanlıklar, yeni dönemde yerini diplomatik çözüm arayışına bırakmış olsa da İsrail'in uzlaşmaz tutumu ve Suriye'deki bazı yerlere yaptığı hava saldırıları ayrıca Golan Tepelerindeki işgal alanlarını genişletmeye çalışması ilişkilerin normalleşmesi önündeki en büyük engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan sonra da İsrail'in benzer saldırgan tutumuna devam edecek gibi görünmesi nedeniyle Suriye ile İsrail arasında önümüzdeki dönemde de yeni gerginliklerin yaşanması ihtimalini güçlendirmektedir (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2011).

4.3 Kürt Meselesi ve Bölgedeki Çözüm Önerileri

Suriye'deki Kürt meselesi, rejim değişikliği sonrası dönemde de önemli bir konu olarak gündemde kalmaya devam etti. Kürtlerin özerklik talepleri ve PYD/YPG gibi örgütlerin faaliyetleri, yeni yönetim tarafından ele alınması gereken temel meseleler arasında yer aldı. Bu süreçte, Kürtlerin haklarının korunması ve siyasi süreçlere katılımının sağlanması için çeşitli çözüm önerileri ortaya atıldı.

Kürt meselesinin çözümü için ulusal uzlaşısı ve diyalog süreçleri başlatıldı. Bu süreçte, Kürtlerin yanı sıra diğer etnik ve dini grupların da haklarının korunması amaçlandı. Bölgedeki istikrarın sağlanması ve barışın tesisi için, Kürtlerin yerel yönetimlerde etkin rol alması ve merkezi hükümetle iş birliği yapması teşvik edildi.

4.4 Suriye'nin Geleceği: Demokrasi ve İstikrar İçin Muhtemel Senaryolar

Suriye'nin geleceği, rejim değişikliği sonrası dönemde büyük bir merak konusu oldu. Yeni yönetim, demokratikleşme ve istikrar sağlama hedefleri doğrultusunda çeşitli reformlar gerçekleştirdi. Bu reformlar, siyasi katılımın artırılması, insan haklarının

korunması ve ekonomik kalkınmanın sağlanması gibi konuları kapsadı.

Uluslararası toplum, Suriye'nin yeniden inşa sürecine destek vererek, ülkenin istikrarını ve kalkınmasını hedefledi. Bu süreçte, BM ve diğer uluslararası kuruluşlar, Suriye'ye insani yardım ve kalkınma projeleri sağladı. Ayrıca, Suriye'nin yeniden inşa sürecinde yerel halkın katılımının sağlanması ve demokratik süreçlerin güçlendirilmesi önemsendi.

4.5. Türkiye-Suriye İlişkileri: Gelecekteki Diplomatik İlişkiler ve Sınır Güvenliği

Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkiler, rejim değişikliği sonrası yeni bir döneme girdi. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler, karşılıklı iş birliği ve diyalog zemininde yeniden şekillendi. Türkiye, Suriye'nin yeniden inşa sürecine destek vererek, bölgedeki istikrarın sağlanmasına katkıda bulundu.

Sınır güvenliği, Türkiye-Suriye ilişkilerinde önemli bir konu olarak gündeme geldi. İki ülke, sınır bölgelerinde güvenliği sağlamak ve terör örgütlerine karşı ortak mücadele yürütmek amacıyla iş birliği yaptı. Ayrıca, sınır ticaretinin geliştirilmesi ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi için ortak projeler hayata geçirilmeye çalışıldı.

5. Sonuç ve Çözüm Önerileri

DSG'nin Kendini Feshetmesi: DSG'nin silahlarını teslim ederek kendini feshetmesi ve ayrılıkçı hedeflerinden vazgeçmesi gerekiyor. Kuzey Suriye'de bağımsız bir Kürt devleti kurma hayali, bölgenin gerçekleriyle örtüşmeyen bir yanılsamadır.

Siyasi Katılım: DSG üyeleri, edindikleri siyasi tecrübelerle yeni bir Suriye'nin inşasına katılmalı. Bu yeni Suriye, kantonlara, mezhepsel ya da etnik ayrımlara değil, vatandaşlık temelinde inşa edilmelidir.

Baas rejimi ve Esed yönetiminin sona erdiği bir gelecekte, Sünni, Alevi, Türkmen, Kürt, Hristiyan ya da Dürzi ayrımı yapılmaksızın tüm Suriyelilerin eşit haklara sahip olduğu bir ulusal uzlaşma sistemi kurulmalıdır.

Eğer DSG, sürekli vurguladığı gibi Suriye'nin geleceğini önemsiyorsa, bu enerjisini tüm Suriyelilerin haklarını savunan bir ulusal mücadeleye yönlendirmelidir. Bu yaklaşım, sadece Kürtlerin değil, tüm Suriyelilerin kazanacağı bir zaferin yolunu açabilir.

Suriye'nin siyasi istikrarsızlığı, bağımsızlıktan sonra Önce 'Arap Baas Partisi', sonrasında ismini 'Arap Baas Sosyalist Partisi' olarak değiştiren bu Parti'nin güç kazanmasıyla oldu. Muhtemel nedenlerinden biri olarak da Batıya karşı Suriye'de emperyalist ülkelere karşı Arap Milliyetçiliği, hürriyet ve Arap Sosyalizmi doktrinleri gibi sol ideolojinin egemen olması ve ABD tarafından sert bir şekilde eleştirilen Eisenhower Yardımlarını reddederek Sovyetler Birliği'nden silah alması rol oynamıştır. Kendine has özelliklere sahip olan Bu Arap Sosyalizmi, Marks sosyalizminden farklıydı. İlk dönemde sadece ekonomik yapı ile açıklamanın manevi değerleri hiçe sayılacağına inandığından Marksist doktrinine karşı çıkmıştır.

Suriye, Orta Doğu'nun yeniden şekillenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Ülkenin demokratikleşme ve istikrar süreci, bölgedeki diğer ülkeler için de örnek teşkil edecektir. Bu süreçte, uluslararası toplumun ve bölgesel aktörlerin Suriye'ye destek vermesi, Orta Doğu'daki barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

Suriye'nin yeni dönemi, geçmişteki siyasi ve sosyal yaraların sarılması ve ülkenin yeniden inşası için büyük bir fırsat sunmaktadır. Rejim değişikliği sonrası dönemde, Suriye'nin demokratikleşme ve istikrar sağlama sürecine odaklanması gerekmektedir. Bu süreçte, tüm etnik ve dini grupların haklarının korunması ve siyasi süreçlere katılımının sağlanması önemlidir.

Suriye'nin geleceği için en önemli hedefler arasında demokrasi ve istikrarın sağlanması yer almaktadır. Ulusal uzlaşma ve diyalog süreçleri, bu hedeflere ulaşmada kritik bir rol oynayacaktır. Ayrıca, bölgesel iş birliği ve uluslararası destek, Suriye'nin yeniden inşa sürecini hızlandıracak ve ülkenin kalkınmasını sağlayacaktır.

Bu nedenlerle Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkilerin de çok önem arz etmektedir. Dolayısıyla karşılıklı iş birliği ve diyalog zemininde güçlendirilmesi gerekmektedir. Sınır güvenliği, ticaret ve ekonomik iş birliği, iki ülke arasındaki ilişkilerin temel taşları

olmalıdır. Bu süreçte, Türkiye'nin Suriye'nin yeniden inşa sürecine katkıda bulunması ve bölgedeki istikrarın sağlanmasına yönelik projeler geliştirilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ayaz, F. Y. (2015). *Memlükler (1250-1517)*. İSAM Yayınları.

DAG, A. E. (2010). *Halep Türkmenleri (1918-2008)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Eravcı, H. M. (2015). *Osmanlı'dan Bağımsızlığa Suriye Nusayriliği*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

George, A. (2015). *Dereceli Gaddarlık: Suriye Rejiminden Muhalefete Nüanslı Tepkiler*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Güler, M. (2015). *XVIII. Yüzyıl Suriye Hac Yolunda Urban Kaynaklı Güvenlik Problemleri ve Çözüm Yolları*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kemal Karpat. (2015). *Osmanlı'dan Günümüze Ortadoğu'da Millet, Milliyet, Milliyetçilik*. Timaş Yayınları.

Kıyaç, S. (2022). Türkiye Suriye Krizi'nin Analizi. *Tarih ve Günce*, 2022(10), 209-236.

Lawson, F. H. (2015). Suriye Krizi ve Ortadoğu Bölgesel Sisteminin Dönüşümü. *Uluslararası Suriye Sempozyumu*, Ankara.

Leverett, F., & Leverett, F. L. (2005). *Inheriting Syria: Bashar's Trial by Fire*. Brookings Institution.

Maalouf, A. (2012). *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*. YKY Yayınları.

McHugo, J. (2015). *Syria: A History of the Last Hundred Years*. The New Press.

Mustafa, E. (2018). *Suriye: Tarih, Siyaset, Dış Politika*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Orhan, O. (2015). *Suriye İç Savaşı ve Türkmenler*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özkoç, Ö. (2008). *Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika 1943-1991*. Mülkiyeliler Birliği Yayınları.

Sevim, A. (1983). *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sevim, A. (1989). *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Van Dam, N. (1996). *Suriye'de İktidar Mücadelesi: Esad ve Baas Partisi Yönetiminde Siyaset ve Toplum*. İletişim Yayınları.

Van Dam, N. (2000). *Suriye'de İktidar Mücadelesi: Esad ve Baas Partisi Yönetiminde Siyaset ve Toplum* (2. baskı). İletişim Yayınları.

Zisser, E. (2007). *Commanding Syria: Bashar al-Assad and the First Years in Power*. I. B. Tauris.

Çevrimiçi Kaynaklar

Atacan, B. (2024). Suriye’de enflasyonu kontrol altına almanın yolları. *Haber Anahtarı*.

<https://www.haberanahtari.com/suriyede-enflasyonu-kontrol-altina-almanin-yollari.html>

Öztürkmen, A., Duman, B., & Orhan, O. (2011). *Suriye’de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türkmenleri*. Orsam-Ortadoğu Türkmenleri Programı Rapor No:14.

<http://www.orsam.org.tr/tr/Uploads/Yazilar/Dosyalar/20121226raporl4tum.pdf>

Haritalar

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). (2013). *Syria - Location Map*. Wikimedia Commons.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Syria_-_Location_Map\(201\)_-SYR-UNOCHA.svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Syria_-_Location_Map(201)_-SYR-UNOCHA.svg)

EXTENDED ABSTRACT

Syria, located at the crossroads of ancient civilizations, has played an indispensable role in shaping the cultural, political, and economic landscapes of human history. As one of the earliest urban development centers, Syria's significance can be traced back to the third millennium BCE, when city-states like Ebla and Ugarit emerged as hubs of trade, diplomacy, and cultural innovation. These ancient societies established extensive trade networks connecting Mesopotamia, the Mediterranean, and beyond, fostering the exchange of goods, ideas, and technologies. Ugarit, in particular, is recognized for its revolutionary contributions to written language, developing an early alphabet that influenced Phoenician and later Western scripts. This foundation of cultural and intellectual achievement set the stage for Syria's enduring role as a conduit of exchange and interaction. During the rise of the Phoenician civilization, Syria's coastal cities became pivotal in establishing maritime trade routes across the Mediterranean, linking the region to North Africa, Southern Europe, and the Near East. These routes facilitated not only economic prosperity but also the dissemination of artistic and religious traditions, further cementing Syria's place in the ancient world as a linchpin of interconnected civilizations. The region's rich, fertile plains and strategic position attracted successive empires, including the Assyrians, Babylonians, and Persians, each leaving lasting imprints on Syria's political and cultural fabric. With the advent of the Islamic era, Syria entered a new golden age as Damascus became the capital of the Umayyad Caliphate, one of the most expansive and influential empires in history. The Umayyad Dynasty transformed Damascus into a thriving political, cultural, and religious center, fostering advancements in architecture, science, and governance. The construction of the Umayyad Mosque remains a testament to this period's architectural ingenuity and cultural synthesis, blending Byzantine and Islamic styles. As the Umayyad's expanded their reach, Syria served as the administrative heart of an empire that stretched from Spain to Central Asia. This prominence waned with the rise of the Abbasid Caliphate, which shifted the capital to Baghdad. Still Damascus and other Syrian cities continued to flourish as centers of culture, learning, and commerce. The medieval period brought new challenges and transformations, with Syria becoming a focal point of the Crusades. European invasions and local resistance, led by figures such as Saladin, shaped the region's historical narrative. Saladin's victories, particularly the recapture of Jerusalem in 1187, solidified his

legacy as a unifying leader of the Muslim world. The subsequent Mamluk period saw Syria play a critical role in repelling Mongol invasions and preserving the Islamic world's cultural and political integrity. Cities like Aleppo and Hama thrived under Mamluk rule, with their markets, mosques, and educational institutions becoming symbols of urban vitality and resilience. In 1516, Syria was incorporated into the Ottoman Empire, marking the beginning of four centuries of relative stability and integration. As a vital province within the empire, Syria benefited from the Ottomans' administrative reforms and trade policies. Aleppo, Damascus, and other cities emerged as key nodes in global trade networks, connecting Europe, Asia, and Africa. The Ottoman period also saw the flourishing of cultural and religious diversity, with various communities coexisting under the national system. However, by the 19th century, the decline of Ottoman authority and the rise of nationalist movements began to destabilize the region. The aftermath of World War I and the partitioning of Ottoman territories under the Sykes-Picot Agreement placed Syria under French Mandate control, marking a period of colonial exploitation and local resistance. The Great Syrian Revolt of 1925-1927 epitomized the national struggle for independence, as Syrians sought to reclaim their sovereignty from foreign rule. By 1946, Syria achieved independence, but its early years as a nation-state were marred by political instability, with frequent coups and power struggles. The rise of the Baas Party in 1963 ushered in a new era of centralized authoritarianism, as the regime pursued policies of Arab nationalism and socialism. Under Hafez al-Assad, who assumed power in 1970, Syria became a regional player in Cold War geopolitics, aligning itself with the Soviet Union and engaging in conflicts such as the Arab-Israeli wars. Assad's regime implemented infrastructural and economic reforms but was also characterized by widespread repression, culminating in events like the Hama massacre of 1982. Bashar al-Assad's succession in 2000 initially promised liberalization, but systemic corruption, economic stagnation, and social inequalities persisted, laying the groundwork for the 2011 Arab Spring. What began as peaceful protests for democratic reforms quickly escalated into a brutal civil war, fragmenting the country and drawing in regional and global powers. The conflict saw the involvement of the Assad regime, opposition factions, Kurdish groups, and extremist organizations like ISIS, transforming Syria into a battleground for competing interests. Russia, Iran, Turkey, and the United States played

prominent roles, pursuing their strategic agendas and exacerbating the humanitarian crisis. Over 12 million Syrians were displaced, and the nation's infrastructure suffered catastrophic damage. Despite these immense challenges, Syria's future offers opportunities for recovery and renewal. Addressing the country's political, economic, and social dimensions requires an inclusive and multifaceted approach. Political reconciliation is critical, involving the establishment of a governance framework that ensures representation for all ethnic and religious groups, including Arabs, Kurds, Turkmen, and Christians. Economic revitalization is equally essential, focusing on infrastructure reconstruction, agricultural development, and technological innovation. Social cohesion initiatives must aim to bridge divides and foster unity among Syria's diverse communities. Regional cooperation and international support are vital for facilitating reconstruction and ensuring long-term stability. Drawing on its rich historical legacy, cultural resilience, and strategic importance, Syria can overcome its modern challenges and chart a path toward a stable and prosperous future.